

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle**HE 96/2015 vp eduskunnalle laiksi kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan pyytämänä kirjallisena lausuntona hallituksen esityksestä HE 96/2015 vp esitän kunnioittaen seuraavan:

Tausta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kehitysvammaisten erityishuoltoa koskevaa lakia vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen ratifioinnin edellyttämällä tavalla. Asia liittyy eduskunnan yleissopimusta hyväksyessään tekemään lausumaan, jonka mukaan ennen vammaisyleissopimuksen ratifioinnin loppuun saattamista varmistetaan, että sopimuksen henkilön vapautta ja turvallisuutta koskevan 14 artiklan ratifioinnin edellytykset täyttyvät kansallisesa lainsäädännössä (EV 325/2014 vp). Sopimuksen 14 artikla kieltää mielivaltaisen ja laittoman vapaudenriiston ja edellyttää muun ohella, että vammaiset henkilöt yhdenvertaisesti muiden kanssa nauttivat oikeudesta vapauteen ja turvallisuuteen ja että mahdollinen vapaudenriisto tapahtuu lain mukaisesti eikä vammaisuuden olemassaolo missään tapauksessa oikeuta vapaudenriistoon. Samoin artiklassa edellytetään, että vapaudenriiston kohteeksi joutuneille vammaisilla on yhdenvertaisesti muiden kanssa oikeus kansainvälisen oikeuden mukaisiin oikeussuojatakeisiin ja että heitä kohdellaan vammaisyleissopimuksen tavoitteiden mukaisesti muun muassa tekemällä kohtuullisia muutoksia.

Kehitysvammaisten erityishuoltoa koskevan lain muutostarpeet eivät kuitenkaan liity yksinomaan tähän vammaisten oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Kehitysvammaisten erityishuollosta annettu laki on alun perin säädetty vuonna 1977 eikä se muutenkaan täytä niitä vaatimuksia, joita perus- ja ihmisoikeuksia rajoittavalla sääntelyllä nykyisin asetetaan. Esimerkiksi erityishuollossa olevaan henkilöön kohdistuvasta pakosta, siis käytännössä heidän perusoikeuksiinsa puuttuvista rajoitustoimenpiteistä, säädetään nykyisin voimassa olevassa laissa hyvin avoimella säännöksellä, joka ei mitenkään vastaa enää perusoikeuksia rajoittavalta sääntelyltä edellytettyä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusta. Viimeistään perusoikeusuudistuksesta alkaen Suomessa on myös selvästi irtisanouduttu sellaisesta käsityksestä, että tietyn ihmisryhmän perusoikeuksia voitaisiin suoraan rajoittaa erityisen vallanalaisuussuhteen tai laitostavan perusteella (ks. HE 309/1993 vp, s. 25 ja 49). On itse asiassa hyvinkin huolestuttavaa, että

ylimmät laillisuusvalvojat ovat kiinnittäneet kehitysvammalaissa oleviin ongelmiin huomiota hallituksen esityksessä kuvatulla tavalla jo vuodesta 1996 lukien ja vasta nyt, 20 vuoden jälkeen, tilannetta on ryhdytty korjaamaan.

Nähdäkseni perustuslakivaliokunnan onkin syytä arvioida ehdotuksen suhdetta perustuslakiin tavallistakin tarkemmin. Kysymys on selvästi haavoittuvassa asemassa olevan ihmisryhmän oikeuksia turvaavasta sääntelystä. Kehitysvammaiset ihmiset saattavat altistua koko elämänsä ajan rajoitustoimenpiteiden käytölle. Joidenkin osalta rajoitustoimenpiteet voivat olla jokapäiväistä ja ympärivuotista arkea. Jo tästä syystä sääntelyn tulee olla tavallista täsmällisempää ja tarkkarajaisempaa. Samoin sen on sisällettävä riittävät takeet siitä, että kehitysvammaisten perusoikeuksia rajoitettaessa noudatetaan suhteellisuuden vaatimusta ja että rajoitukset jäävät vain aivan välttämättömään. rajoitustoimenpiteistä on myös luovuttava välittömästi, kun niiden aihe poistuu. Missään tapauksessa henkilökohtaiseen vapauteen ja itsemääräämisoikeuden rajoituksiin ei saa ryhtyä pelkästään henkilön vammaisuuden vuoksi tai rankaisuluonteisesti. (ks. myös PeVL 5/2006 vp).

Hallituksen esitys ja sen perustelut

Hallituksen esitys koskee perusoikeuksien kannalta ilmeisen tärkeää sääntelyaluetta. Se myös liittyy kiinteästi viime vaalikaudella rauenneeseen hallituksen esitykseen laiksi sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksistä (HE 108/2014 vp). Voidaan kuitenkin sanoa, että siinä missä rauennut itsemääräämisoikeuslakiehdotus vaikutti olleen luonteeltaan ennen muuta itsemääräämisoikeuden rajoituslaki – niin moninaisesti siinä ehdotettiin säädettäväksi itsemääräämisoikeuden rajoituksista – nyt esillä oleva ehdotus on tässä *konkreettisten pykäläehdotusten* osalta maltillisempi.

Esityksen perusteluista ei kuitenkaan voi sanoa samaa. On varsinkin merkillepantavaa, että hallituksen esityksen *perusteluihin* sisältyy jakso (s. 53-56), *jota voidaan pitää valtiosääntöoikeudelliselta kannalta hyvin ongelmallisena*. Niin ongelmallisena, siinä esitetyt kannat on syytä ottaa huomioon arvioitaessa lakiehdotukseen sisältyvien yksittäisten pykäläehdotusten perustuslainmukaisuuden arvioinnissa. Vähintäänkin valiokunnan tulisi mielestäni lausunnossaan yksiselitteisesti torjua perusteluiden noissa kohdin esitetyt tulkinnat, joiden keskeisin kiinnekohta lienee löydettävissä laitosvalta-ajattelusta. Ainakaan perustuslaissa niille ei ole pohjaa.

Tahdosta riippumattoman hoidon edellytykset

Tahdonvastaista erityishuoltoa koskeva 32 §:n 1 momentin säännös on nykyisessä muodossaan vastoin vammaisyleissopimuksen 14 artiklaa, koska se mahdollistaa tahdonvastaisen hoidon vammaisuuden perusteella. Kehitysvammalain 32 §:ään ehdotetut muutokset vaikuttavat tältä osin päällisin puolin asianmukaisilta. Hallituksen esityksen pe-

rustelujen valossa näin ei kuitenkaan ole. Esityksen perustelujen (s. 53) mukaan nimitäin:

”Raja tahdosta riippumattoman ja vapaaehtoisen erityishuollon välillä ei kaikissa tapauksissa ole tarkka ja ehdoton voimassa olevassa sääntelyssä. Rajaa ei ole katsottu olevan mahdollista eikä tarkoituksenmukaista tehdä selväpiirteisemmäksi lainmuutoksen yhteydessä.”

Tahdosta riippumaton hoito merkitsee syvälle käyvää puuttumista perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen. Samoin sillä rajoitetaan itsemääräämisoikeutta ja liikkumisvapautta. Hoidossa käytettävissä olevilla rajoitustoimenpiteillä on tämän lisäksi merkitystä myös omaisuudensuojan ja henkilökohtaisen koskemattomuuden kannalta (ks. myös PeVL 34/2001 vp). Jo tästä syystä tahdosta riippumatonta hoitoa koskevan sääntelyn tulee olla täsmällistä ja tarkkarajaista.

Kuten sanottua, tahdosta riippumattoman hoidon edellytyksistä ehdotetaan säädettäväksi 32 §:ssä. Hallituksen esityksen perusteella sääntelyn ei kuitenkaan ole edes tarkoitettu olevan sillä tavoin täsmällistä, että lain perusteella tahdosta riippumaton hoito voitaisiin erottaa vapaaehtoisesta. Esityksen perusteluissa esitetyn käsityksen mukaan ”Lain 38 §:n säännöksen perusajatuksen mukaan myös tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon määrätty henkilö on erityishuollon piirissä ensisijaisesti omasta tahdostaan”.(s.53)

Tällaiset lähtökohtaolettamat ovat valtiosääntöoikeudellisesti erittäin ongelmallisia ja vievät pohjan kehitysvammalain 32 ja 38 §:iin ehdotettavan sääntelyn muodostamalta kokonaisuudelta. Pykäläehdotuksia on välttämätöntä täsmentää siten, että tahdosta riippumaton hoito on erotettavissa vapaaehtoisesta hoidosta. *Tämä on nähdäkseni edellytys lain käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.*

Rajoitustoimien yleiset edellytykset

Erityishuollossa olevaan kohdistettavien rajoitustoimenpiteiden yleisistä edellytyksistä säädetään 42 d §:ssä. Säännöksestä käy yksiselitteisesti ilmi, että erityishuollossa voidaan potilaan itsemääräämisoikeuteen puuttua ainoastaan rajoitustoimenpiteitä koskevien nimenomaisten (42 f – 42 i §:t) säännösten nojalla (vrt. PeVL 34/2001 vp). Samoin säännöksessä on määritelty täsmällisesti ja tarkkarajaisesti ne edellytykset, joiden kaikkien vallitessa kyseisiä rajoitustoimenpiteitä saadaan käyttää. Edellytyksenä on mm., että rajoitustoimenpiteen käyttäminen on välttämätöntä hänen terveytensä tai turvallisuutensa taikka muiden terveyden tai turvallisuuden suojaamiseksi taikka merkittävän omaisuusvahingon ehkäisemiseksi ja etteivät muut, lievemmat keinot ole tilanteeseen soveltuvia tai riittäviä. Rajoitustoimet tulevat laissa näin sidotuiksi mm. mielenterveyslakia vastaavalla tavalla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviin tarkoituksiin, eikä rajoitustoimivaltaa siten voida käyttää esimerkiksi rangaistusten määräämiseen tai

muihin laissa mainitsemattomiin tarkoituksiin. (ks. PeVL 34/2001 vp). Lisäksi 42 d §:n 2 ja 3 momentti sitoo toimenpiteiden käytön muun muassa suhteellisuuden, välttämättömyyden ja ihmisarvon kunnioittamisen vaatimuksiin. 42 d §:n 2 momenttiin sisältyy vielä erityissäännös siitä, että jos henkilöön kohdistetaan useampia rajoitustoimenpiteitä samanaikaisesti tai peräkkäin, niiden yhteisvaikutukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Vaikka ehdotettuun sääntelyyn sisältyykin sinänsä jossain määrin tulkinnanvaraisia käsitteitä, kuten välttämättömyys ja oikeasuhtaisuus, ei tällaisten käsitteiden käytöltä voida oikeastaan kyseisessä sääntely-yhteydessä välttää. Yleisiä edellytyksiä koskevan sääntelyyn ei nähdäkseni yleisesti ottaen olisi sinänsä valtiosääntöoikeudellisesti huomautettavaa.

Hallituksen esityksen perustelujen valossa asia on kuitenkin toisin. Perusteluissa tunnutaan nimittäin lähtevän ajatuksesta, että erityishuollossa olevien oikeuksiin voitaisiin puuttua hyvinkin merkittävällä tavalla myös hoidollisista syistä ilman, että näitä toimenpiteitä pidettäisiin sen paremmin rajoitustoimenpiteinä kuin perusoikeuksiin puuttumisenä. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan tältä osin seuraavasti (s. 55-56).

”Rajoitustoimenpiteistä on erotettava perushoitoon kuuluvat toimenpiteet, jotka eivät luonnollisesti rajaudu vain kehitysvammalaissa tarkoitettuun erityishuoltoon, vaan joilla turvataan hyvä hoito ja huolenpito myös muun muassa iäkkäiden palveluissa ja terveydenhuollon palveluissa.”

Tällaiset toimenpiteet näyttävät kattavan hyvin moninaisia menetelmiä, kuten sängynlaitoja, tuoliin kiinnitettäviä sylitarjottimia ja pyörätuolista putoamisen estäviä välineitä, turvakypäriä ja hygieniahaalareita ja ovien lukittuina pitämistä. Välttämättä kaikkia toimenpiteitä ei ole edes mainittu. Näitä toimenpiteitä ei esityksen perustelujen valossa ole kuitenkaan ymmärretty perusoikeuksien rajoituksiksi, ellei toimenpiteeseen turvauduta kauemmin kuin on tarpeen tai muussa tarkoituksessa kuin varmistamaan asianomaisen henkilön hyvä hoito ja huolenpito.

Esimerkiksi ovien lukittuina pitämisestä todetaan nimenomaisesti seuraava:

”Käytäntöä, jossa erityishuollossa oleville kehitysvammaisille henkilöille tarkoitettujen tehostetun palveluasumisen yksiköiden ja laitosten ulko-ovet pidetään pääsääntöisesti lukittuina, ei ole pidettävä perusoikeusrajoituksena.”

Ylipäätyäkään hallituksen esityksessä vaikutetaan lähtevän ajatuksesta, että ”raja toisaalta hyvän hoidon ja huolenpidon, toisaalta rajoitustoimenpiteen käytön välillä ei aina ole selkeä ja tarkkarajainen.”

Esityksen perustelut ovat tältä osin valtiosääntöoikeudellisesti ilmeisen virheelliset. Muun muassa ovien lukittuina pitäminen rajoittaa perustuslaissa turvattua liikkumisvapautta, minkä vuoksi esimerkiksi muilla kuin tahdosta riippumattomassa erityishuollossa olevien henkilöiden mahdollisuus poistua yksiköstä on turvattava säädösperustaisesti – varsinkin kun hallituksen esityksen perusteella ei ollut edes mahdollista tehdä selvää eroa tahdosta riippumattoman ja vapaaehtoisen erityishuollon välillä.

Hallituksen esityksessä todetaan aivan oikein, että ”mitä selvemmin [hoito]toimenpide rajoittaa perusoikeutta, mitä enemmän asianomainen henkilö vastustaa toimenpiteen suorittamista ja mitä pitempään toimenpiteeseen turvaudutaan, sitä kauemmaksi loitonnutaan perushoidon käsitteestä ja sitä ilmeisemmin on kysymys perusoikeussuojaa loukkaavasta kielletystä toiminnasta”. Juuri tästä johtuen kehitysvammalaissa on nimenomaisesti ja säädösperustaisesti varmistettava, että hoidosta aiheutuvat ja sinänsä epäilemättä hyväksyttävät perusoikeuksien rajoitukset pysyvät perustuslain kannalta sallituissa rajoissa. Asiaa ei voida jättää hallituksen esityksen perustelujen varaan.

Perustuslain näkökulmasta on ylipäättäänkin selvää, että erityishuollossa saadaan puuttua hoidettavien perusoikeuksiin ainoastaan niissä tilanteissa, joista on säädetty laissa. *Jos erityishuollossa käytetään hoitotoimenpiteinä menetelmiä, jotka puuttuvat perusoikeuksiin, tästä tulee säätää laissa täsmällisesti ja tarkkarajaisesti ja tavalla, joka varmistaa toimenpiteen oikeasuhtaisuuden ja muut perusoikeuksien rajoitusedellytykset. Perusluilla ei voida säätää rajoituksista.*

Rajoitustoimia koskevat täsmällisemmät säännökset

Lain 42 f–i §:t sisältävät täsmällisemmät säännökset erityishuollossa käytettävissä olevista rajoitustoimenpiteistä. Näitä ovat kiinnipitäminen (42 f §), aineiden ja esineiden haltuunotto (42 g §), henkilöntarkastus (42 h §) sekä lyhytaikainen erillään pitäminen.

Näistä kiinnipitämistä koskevaa 42 e §:n säännös vaikuttaa jäävän varsin avoimeksi. Ehdotettavan säännöksen mukaan toimintayksikön henkilökuntaan kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö voi pitää lyhytaikaisesti kiinni erityishuollossa olevasta henkilöstä. Kiinnipitäminen voi sisältää myös henkilön siirtämisen toimintayksikön tiloissa. Kiinnipitäminen on toteutettava hyväksyttävää hoidollista menetelmää käyttäen. Ratkaisun kiinnipitämisestä tekee toimintayksikön henkilökuntaan kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.

Säännös merkitsee puuttumista perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Vastaava valtuus henkilön kiinnipitämiseen sisältyy myös perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyyn mielenterveyslakiin (Ks. PeVL 34/2001 vp). Vaikka itse rajoitussäännös on nähdäkseni kirjoitettu tarpeettoman avoimen valtuuden muotoon, saa se täsmällisemmän sisältönsä luettuna yhdessä rajoitustoimenpiteiden yleisiä edellytyksiä koskevan 42 d §:n säännöksen kanssa. Informatiiv-

visista syistä johtuen saattaisi kuitenkin olla aiheellista lisätä yksittäisiä rajoitustoimenpiteitä koskevien säännösten yhteyteen nimenomainen viittaussäännös 42 d § yleisiin edellytyksiin. Tällä varmistettaisiin, että rajoitustoimenpiteitä käytettäisiin aina ottaen huomioon sekä yksittäistä rajoitustoimenpiteitä koskeva säännös että sen sisältöä merkittävästi määrittävät 42 d §:n yleiset edellytykset. Selvää nähdäkseni on, ettei kiinnipitämistä koskeva säännös oikeuta sitomaan henkilöä tai muutoin kohdistamaan häneen kiinnipitämistä pidemmälle meneviä vapaudenrajoituksia.

Aineiden ja esineiden haltuunottoa (42 g §), henkilöntarkastusta (42 h §) sekä lyhytaikaista erillään pitämistä koskeva sääntely on varsin täsmällistä. Rajoitustoimenpiteiden käyttö on sidottu täsmällisiin, perusoikeusjärjestelmän kannalta yhteensopiviin perusteisiin. Lyhytaikaista erillään pitämistä koskeva sääntely sisältää nimenomaiset määräykset erillään pidon enimmäiskestosta ja toimintayksikön henkilökuntaan kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuudesta valvoa erillään pidettävää henkilöä koko erillään pitämisen ajan olemalla tämän kanssa samassa tilassa tai sen välittömässä läheisyydessä niin, että hänellä on mahdollisuus saada yhteys erillään pidettävään henkilöön. (ks. myös PeVL 34/2011 vp). Näidenkin rajoitustoimenpiteiden käyttöä rajoittaa edelleen 42 d §:n yleisiä edellytyksiä koskeva sääntely. Ottaen lisäksi huomioon hallituksen esityksen säätämisperusteluissa todetut perusteet, en pidä rajoitustoimenpiteitä koskevia ehdotuksia säätämisperusteluun vaikuttavilta.

Oikeusturva ja valituskieltosääntely

Lakiin ehdotettavissa rajoitustoimenpiteissä on kysymys tosiasiallisesta julkisen vallan käytöstä, jolloin oikeusturvan kannalta merkitykselliseksi muodostuvat paitsi sääntelyn yleinen täsmällisyys ja tarkkarajaisuus, myös vaatimukset erityishuoltoa antavan toimintayksikön henkilöstön koulutuksesta ja ammattitaidosta. Lakiehdotuksen 42 a §:ssä edellytetään, että toimintayksikössä on sen toimintaan ja erityishuollossa olevien henkilöiden erityisiin tarpeisiin nähden riittävä määrä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä ja muuta henkilökuntaa, joka olisi saman pykälän 5 momentin mukaan koulutettava koulutettava rajoitustoimenpiteiden ennalta ehkäisemiseen ja niiden asianmukaiseen käyttöön. Lisäksi 42 l §:ään ehdotetaan asetuksenantovaltuutta, jossa säädettäisiin tarkempia asetuksentasoisia säännöksiä henkilökunnan riittävyydestä ja koulutuksesta. Nähdäkseni sääntelyyn ei liity tältä osin valtiosääntöoikeudellisia ongelmia.

Erityishuoltolain 81 b:n 2 momenttiin ehdotettavan muutoksenhakukiellon mukaan erityishuollon johtoryhmän 33 §:n 1 momentin nojalla tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Muutoksenhakukiello vastaa voimassaolevaa lakia johon se on sisältynyt alusta alkaen.

Viitatussa 33 §:n 1 momentissa säädetään johtoryhmän oikeudesta määrätä henkilön toimitettavaksi tutkimukseen, jos se katsoo olevan ilmeistä, että edellytykset henkilön määräämiselle erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta ovat olemassa.

Voimassaolevan 33 §:n 2 momentin mukaan tutkimus on suoritettava viipymättä ja viimeistään viiden päivän kuluessa tutkittavaksi saapumisesta, jollei aluehallintovirasto erityisestä syystä pitennä tutkimusaikaa.

Vaikka edellä mainittu sääntely rinnastuneekin pitkälti mielenterveyslain tarkkailulähetettä koskevaan sääntelyyn, ja vaikka siinä niin ollen on ensisijaisesti kysymys lääketieteellisin perustein tehtävästä potilaan tahdosta riippumattoman hoidon tarpeen arvioinnista (PeVL 5/2014 vp), jota koskevan varsinaisen päätöksen lainmukaisuus alistetaan erikseen hallinto-oikeuden vahvistettavaksi, ei asia ole perustuslaissa turvatun oikeusturvan kannalta merkityksetön. Kysymys on joka tapauksessa julkisen vallan käytöstä, jossa tehtävä päätös vaikuttaa yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Henkilön lähettäminen tutkimuksiin merkitsee lähtökohtaisesti puuttumista hänen henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteensa (PL 7 §). Sääntely on tämän vuoksi merkityksellistä perustuslain 21 §:n 1 momentin sen säännöksen kannalta, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Tutkimuksen enimmäiskesto on voimassa olevan lain mukaan 5 vrk, ellei aluehallintovirasto pidennä aikaa. Siltä osin kuin tutkimukseen lähettäminen merkitsee asiallisesti vapauden riistoa, asiaa joudutaan nähdäkseni arvioimaan myös perustuslain 7 §:n 3 momentin kannalta. Sen mukaan jokaisen voitava saattaa vapauden menetyksensä tuomioistuimen tutkittavaksi. Vastaava oikeus taataan myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5(4) artiklassa, jonka mukaan jokaisella, jolta on riistetty hänen vapautensa pidättämällä tai muuten, on oikeus vaatia tuomioistuimessa, että hänen vapaudenriistonsa laillisuus tutkitaan viipymättä ja että hänet vapautetaan, mikäli toimenpide ei ole laillinen.

Ehdotettu muutoksenhakukielto estää tutkimuksiin määrättävän henkilön valittamasta oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskevasta päätöksestä. Muutoksenhakukieltoa ei ole hallituksen esityksessä perusteltu mitenkään – yksityiskohtaisissa perusteluissa muutoksenhakukieltoa koskevaa sääntelyä ei tarkastella lainkaan. *Muutoksenhakukielto on nähdäkseni poistettava.*

Perustuslain 124 §

Hallituksen esityksen sisältyy sinänsä varsin pitkät ja perusteelliset säätämisyjärjestysperustelut, joissa on tarkasteltu muun muassa julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle (PL 124 §). Tämän osalta minulla ei ole lisättävää hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluihin.

Muuta

Rajoitustoimenpiteiden käytön vähentämisestä ehdotetaan säännöstä 42 e §:ään. Sen mukaan, Jos erityishuoltoa annettaessa on käytetty 42 f—42 i §:ssä tarkoitettua rajoitustoimenpidettä, toimintayksikössä on viipymättä arvioitava rajoitustoimenpiteen käyt-

töön johtaneita syitä ja keinoja, joiden avulla voidaan jatkossa vähentää rajoitustoimenpiteiden käyttöä yksikössä.

Tällaista perusoikeuksiin puuttuvien toimenpiteiden käytön vähentämiseen tähtäävää sääntelyä voidaan pitää perustuslain 22 §:n mukaisen perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvoitteen kannalta myönteisenä. Ehdotetussa muodossaan säännös ei kuitenkaan lainkaan täsmennä, missä menettelyssä ja kenen toimesta säännöksessä tarkoitettuihin toimenpiteisiin pitää ryhtyä. Säännös näyttää myös olevan soveltamisalaltaan päällekkäinen 42 J §:ään ehdotetun rajoitustoimenpiteen jälkiselvittelyä ja kirjaamista koskevan säännöksen kanssa. Tämä on omiaan aiheuttamaan tarpeetonta epäselvyyttä, mikä on valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista ottaen huomioon, että kysymys on, henkilökoh- taista vapautta ja itsemäärämisoikeutta koskevan perusoikeuksien kannalta keskeisestä sääntelystä. Nähdäkseni 42 e ja 42 j §:ien keskinäistä suhdetta tulisi vielä selventää.

Turussa 11.10.2015

Juha Lavapuro
apulaisprofessori